

לענין תשעה באב שחל ביום חמישי - שיעור 770

I. מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי ויש מחמירין עד חצות ולא יותר (תקנ"ה - ב) וה"ה שלא לרחוץ במרחץ ולספר ולכבס עד חצות וכשחל ט' באב ביום ה' ויום עשירי הוא ע"ש מותר בכל זה לכבוד שבת (מ"ב ג) ועיין בה"ל שהביא המקילים בשאר ימים בכבוס ותספורת קודם חצות ומ"מ כתב דקשה להקל אמנם עיין בפסקי תשובות (תקנ"ח - ד) שהביא כמה מגדולי הפוסקים שהתיר בכבוס ותספורת ושאר דברים מיד במוצאי ט' באב ובפרט לענין כיבוס דעפ"י תקנת עזרא אין לכבס ביום ו' שיהיו פנויים להתעסק בצרכי שבת וכ"כ בסידור יעב"ץ דמותר לספר ולכבס ולרחוץ מיד ועיין בתוספות (תענית ל' ד"ה ותרוייהו) דהתירו אף בט' באב בעצמו מחצות ואילך מפני כבוד השבת ומה שכתב בשחרית מותר לאו דוקא והוא הדין מיד בלילה (שש"כ מ"ז - ה והערה ט"ו) ובמכונת כביסה אשר אין רגילים לכבס בה קצת אפשר להוסיף גם כביסה שלא לצורך שבת (שם הערה ט"ז בשם הגרשז"א) וכ"כ השו"ת רבבות אפרים (ז - קנ"ה - כ"ד) ועיין בשו"ת מחזה אליהו (פ"ו) והביא דעת הב"ח (תקנ"ח) דכשחל ט"ב בה' בשבת מותרים לכבס בגדים ביום ד' בשבת אחר חצות היום דהיינו בערב ט"ב דאי אפשר להניח כיבוס בגדים עד ערב שבת אבל אנו אין פוסקים כן מ"מ מוצאי ט' באב שהוא ערב שבת אין להתמיר ולכאורה אם כיבוס ותספורת מותר מיד כ"ש רחיצה שהוא רק מנהג ואינו מדינה דגמרא יש להתיר מיד ואפילו בזמננו שיכול לעשות הכל בכוקר או אחר חצות אבל כיון שלא נהגו כן בדורות הקדמונים אין להתמיר דכיון שהותרה הותרה ומ"מ בשר ויין מנהג כשר להתמיר עד חצות וצ"ע אם ריקודין ומוזיקה הדין כן או כיון שהותרה הותרה (מחזה אליהו ע"ס)

II. עוד דינים

- (א) נהגו שלא ללמוד בערב ת"ב מחצות ואילך כ"א בדברים המותרים בט"ב (רמ"א תקנ"ג - ז) והגר"א בביאורו כתב דחומרא יתירא היא וכן המאמר מרדכי דאי לאו דמיסתפינא מחבריא הו"א דאפילו ביום ט"ב עצמו היה לנו להקל מ"מ אסור שאיסור ברור הוא בש"ס אמנם בעט"ב יש להקל וכן דעת המהרש"ל והחיי אדם להקל בעט"ב אמנם המג"א החמיר כפסק הרמ"א
- (ב) בסעודה המפסקת אינו צריך לחלוץ מנעליו דאין אבילות נוהג עד הלילה ומטעם זה מותר לישוב על הספסל אחר הסעודה (רמ"א תקנ"ז - ז ומ"ב י"ח)
- (ג) ויש שנהגו שלא לישוב ע"ג הספסל אחר השקיעה (שו"ת שלמת חיים רכ"ו)
- (ד) יש לנקות השלחן ולהדיח הכלים תיכף אחר האכילה כדי שלא יצטרך לעשותו בלילה
- (ה) אחר שאכל סעודה המפסקת מותר לחזור ולאכול א"כ קבל עליו בפירוש שלא לאכול ומ"מ נכון יותר להתנות בפירוש בפה שאינו מקבל עליו התענית (מ"ב תקנ"ג - ז)
- (ו) בליל ט' באב לובשין בגד עליון שאינו חשוב והולכין לבית הכנסת ועיין בספר נטעי גבריאל (שי"ח) דכן נהג רב משה
- (ז) מי שצריך לאכול יש שכתב שיניח תפילין בכוקר לפני אכילתו (משנת יעקב תקנ"ה - ג) ועיין בשש"כ (ס"ז - הערה ק"ח) דחולה האוכל אחר חצות יניח תפילין לפני שאוכל ובמנחה יניח פעם שנית
- (ח) יש נוהגים שאינו מתפלל אַבְל לפני התיבה הואיל ואקרי מועד ויש חולקין ואבאר
- (ט) יש נוהגים שלא לברך שעשה לי כל צרכי (סידור התניא מנהגי הגר"א וערוך השלחן מ"ו - י"ג) ודלא כהמ"ב (תקנ"ד - ל"ח) והחזו"א נהג לברך עוטר ישראל בתפארה רק במנחה (נטעי גבריאל דף ע"ג מ"ז)
- (י) מי שטעה ואמר נחם בתפלה שאין אומרו אינו חוזר שלא הוי הפסק (ק"ח - י"ז) וע"ע במ"ב (ל"ח) וצ"ע

- (יא) מי שצריך לאכול בט' באב צריך ליטול ידיו כדרכו אבל לא יטול ידיו במים אחרונים (כשם רב משה)
- (יב) קטן שיודע עניני התענית אין ללבוש מנעל של עור (כשם רב משה)
- (יג) אחר חצות מותר לאיש לומר מזל טוב דמאחר חצות מותר לישוב על הספסל ולכן גם מותר לומר מזל טוב (כשם רב משה)
- (יד) אינו חייב לקום לפני תלמיד חכם או זקן אבל הכרה קצת מותר (כשם רב משה)
- (טו) אין אומרים תהילים ומי שבירך אלא אם כן הוא צורך גדול (כשם רב משה)
- (טז) מותר לתפור בגדים מיד אחר התענית משום דאין להוסיף על מה שכתבו האחרונים ובפרט דיש מתירים ואף לרחוץ תיכף במוצאי התענית מותר ורק במרחץ נוהגין איסור
- (יז) יזהר שלא לקרא פרשיות קריאת שמע בזמן הנחת תפילין דהא כעת הוא רק כקורא בתורה ות"ת אסור כל היום (מ"ב תקנ"ה - ה) וע"ע בשערים מצויינים בהלכה שחלק על המ"ב ופסק שצריך לקרוא ק"ש בהנחת תפילין
- (יח) לא יטייל בשוק שלא יבא לידי שחוק ושמחה ועישון טאבאק יש אוסרין ויש מתירין אחר הצהרים בצנעא תוך ביתו (קיצור שו"ע קכ"ד - י"ד)
- (יט) נכון שלא לשמש מטתו ליל עשירי אם לא כשהוא ליל טבילה או שהוא יוצא לדרך או בא מן הדרך (שע"ת ובקיצור שו"ע קכ"ה - כ"ג)
- (כ) חולה המותר לאכול בת"ב אינו מחוייב לאכול פחות פחות מכשיעור בכדי אכילת פרס כמו ביוכ"פ ועיין בערוך השלחן (תקנ"ז - ז) וכן דעת רוב הפוסקים ודלא כהבה"ל (ד"ה דמקום חולי) ומיהו נוהגין להתענות כל זמן שאין להם צער גדול מ"מ המיקל לא הפסיד (רמ"א תקנ"ז - ז)
- (כא) מעוברת ומינקת צריכין להתענות (תקנ"ז - ה) מ"מ תתייעץ עם הרופא
- (כב) יולדת תוך ל' עיין בערוך השלחן שאין להתענה וכן קטנים אפילו י"ב שנים אין מתענין ואפילו ביום הכפורים (מ"ב תרט"ז - ט) קטנים אין מתענין
- (כג) אסור להריח בשמים בת"ב אפילו להשלים המאה ברכות (תקנ"ט - ז)
- (כד) ההולך למלאכתו אחר חצות המיקל לנעול מנעלים של עור אם הולכים בין הגוים יש לו על מה לסמוך (רמ"א תקנ"ז - י"ז)
- (כה) אין לטבול טבילת עזרא בת"ב (ד"ע) אמנם עיין בשו"ת מהר"ש הלוי (ט) שמתיר לבעל קרי לרחוץ ביוכ"פ אולי יש להקל למי שאינו מבטלו בשום פעם וצריך שאילת חכם
- (כו) מי שישב על גבי מדריגות החדר או הבית הוי כיושב על גבי הקרקע (ד"ע)
- (כז) נשים ובתולות צריכות להשתתף באמירת איכה וקינוח
- (כח) אי מחוייב ללמוד כל היום דברים המותרים או אין מצוה של לימוד התורה בת"ב עיין בספר לימי בין המצרים (דף רי"ג) ובפסקי תשובות (תקנ"ז - ה) ואבאר
- (כט) רב שיקבץ תלמידיו וילמוד עמהם שיעור במדרש איכה או בפרק אלו מגלחין עיין בשו"ע (יו"ד שפ"ד) וכ"כ המג"א (רי"ט תקנ"ד) שהמלמד אסור ללמוד עם תלמידו אפילו דברים הרעים מיהו מנהג העולם להקל וצ"ע
- (ל) הנוסע בבאס בת"ב לפני חצות מותר לישוב דשם אינו מקום להראות אבילות מ"מ אם אפשר יותר טוב לעמוד

נפסם לעילוי נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזבי ע"ה אדא אורתי באסה רחל ב"ר גרשון חנוך הענין הכפן ע"ה
ועילוי נשמת אחי היקר ר' איסר זאב ב"ר אליעזר ליפא ע"ה